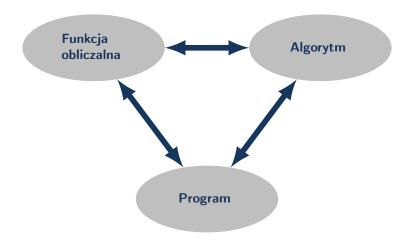

TEORIA OBLICZALNOŚCI

Marcin Piątkowski

Wykład 2

Obliczalność

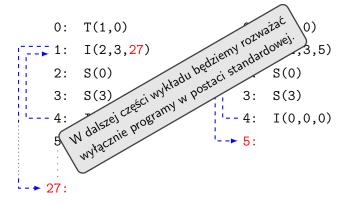
Program w postaci standardowej

Program \mathbf{P} na maszynę licznikową nazywamy programem w postaci standardowej, jeśli dla każdej instrukcji $\mathtt{I}(\mathtt{m},\mathtt{n},\mathtt{q})$ zachodzi warunek $\mathtt{q} \leq k+1$, gdzie k jest liczbą instrukcji programu \mathbf{P} .

```
T(1,0)
                                   T(1,0)
                               0:
        I(2,3,27)
                                   I(2,3,5)
     2: S(0)
                                   S(0)
                               2:
     3: S(3)
                               3:
                                   S(3)
'---4: I(0,0,0)
                                   I(0,0,0)
                              - 4:
     5:
                             -► 5:
--> 27:
```

Program w postaci standardowej

Program \mathbf{P} na maszynę licznikową nazywamy programem w postaci standardowej, jeśli dla każdej instrukcji $\mathtt{I}(\mathtt{m},\mathtt{n},\mathtt{q})$ zachodzi warunek $\mathtt{q} \leq k+1$, gdzie k jest liczbą instrukcji programu \mathbf{P} .

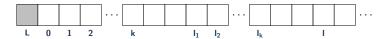

Składanie programów

$$P = \{ \; \texttt{I}_1 \cdots \texttt{I}_j \cdots \texttt{I}_{k_1} \; \}$$

$$R = \{\; \texttt{J}_1 \cdots \texttt{J}_m \cdots \texttt{J}_n \cdots \texttt{J}_{k_2} \; \}$$

$$PR = \{ I_1 \cdots I_j \cdots I_{k_1} J'_1 \cdots J'_m \cdots J'_n \cdots J'_{k_2} \}$$

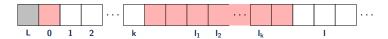


```
T(l_1, 1)
T(l_k,k)
Z(0)
Z(k+1)
Z(\rho(P))
Ρ
T(0,1)
```

P — program na maszynę licznikową ${\bf P}[1_1,\dots,1_k\to 1] \ - \ {\rm wywołanie\ P\ jako\ podprogram}$ $\rho({\bf P}) \ - \ {\rm najmniejszy\ adres\ rejestru}$ nieużywanego przez program P

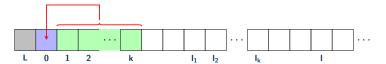


```
T(1_1,1)
T(l_k,k)
Z(0)
Z(k+1)
                                               P - program na maszynę licznikową
                              P[1_1,\dots,1_k\to 1] \ - \ \text{wywołanie} \ P \ \text{jako podprogram}
                                           \rho(P) – najmniejszy adres rejestru
Z(\rho(P))
                                                    nieużywanego przez program P
Ρ
T(0,1)
```

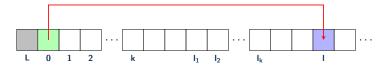


```
T(l_1, 1)
T(l_k,k)
Z(0)
Z(k+1)
Z(\rho(P))
Ρ
T(0,1)
```

```
P — program na maszynę licznikową {\rm P}[1_1,\ldots,1_k\to 1] \ - \ {\rm wywołanie} \ {\rm P} \ {\rm jako} \ {\rm podprogram} \rho({\rm P}) \ - \ {\rm najmniejszy} \ {\rm adres} \ {\rm rejestru} nieużywanego przez program P
```

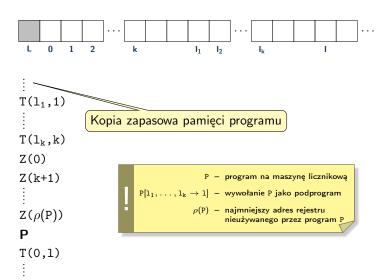


```
T(l_1, 1)
T(l_k,k)
Z(0)
Z(k+1)
                                            P - program na maszynę licznikową
                             P[1_1,\dots,1_k\to 1] \ - \ wywołanie \ P \ jako \ podprogram
                                         \rho(P) – najmniejszy adres rejestru
Z(\rho(P))
                                                 nieużywanego przez program P
P
T(0,1)
```



```
T(l_1, 1)
T(l_k,k)
Z(0)
Z(k+1)
Z(\rho(P))
Ρ
T(0,1)
```

```
P — program na maszynę licznikową {\bf P}[1_1,\dots,1_k\to 1] \ - \ {\rm wywołanie} \ {\bf P}\ [{\rm jako}\ {\rm podprogram} \rho({\bf P}) \ - \ {\rm najmniejszy}\ {\rm adres}\ {\rm rejestru} nieużywanego przez program P
```


$$f(x_1, x_2, x_3) = x_1 + x_2 + x_3$$

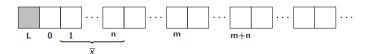
$$g_1(x_1, x_2) = x_1 \cdot x_2$$

 $g_2(x_1, x_2) = x_1^{x_2}$
 $g_3(x_1, x_2) = x_1^2 + x_2^2$

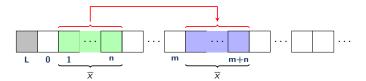
$$h(x_1, x_2) = f(g_1(x_1, x_2), g_2(x_1, x_2), g_3(x_1, x_2)) = (x_1 \cdot x_2) + x_1^{x_2} + (x_1^2 + x_2^2)$$

Twierdzenie

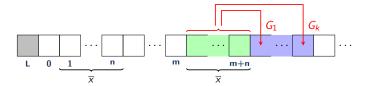
Niech $f: \mathbb{N}^k \to \mathbb{N}$ oraz $g_1, \ldots, g_k : \mathbb{N}^n \to \mathbb{N}$ będą obliczalne. Wówczas $h: \mathbb{N}^n \to \mathbb{N}$ określona $h(\overline{x}) = f\left(g_1(\overline{x}), \ldots, g_k(\overline{x})\right)$ również jest obliczalna.

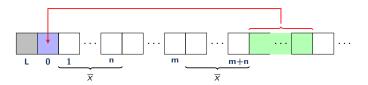
```
\begin{split} &T(1,\text{m+1}) \\ &T(2,\text{m+2}) \\ &\vdots \\ &T(n,\text{m+n}) \\ &G_1[m+1,\ldots,m+n\to m+n+1] \\ &G_2[m+1,\ldots,m+n\to m+n+2] \\ &\vdots \\ &G_k[m+1,\ldots,m+n\to m+n+k] \\ &F[m+n+1,\ldots,m+n+k\to 0] \end{split}
```



```
\begin{array}{l} T(1,m\!+\!1) \\ T(2,m\!+\!2) \\ \vdots \\ T(n,m\!+\!n) \\ G_1[m+1,\ldots,m+n\to m+n+1] \\ G_2[m+1,\ldots,m+n\to m+n+2] \\ \vdots \\ G_k[m+1,\ldots,m+n\to m+n+k] \\ F[m+n+1,\ldots,m+n+k\to 0] \end{array}
```


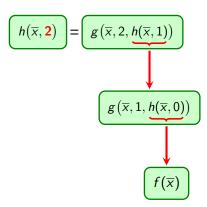
```
\begin{split} &T(1,m+1)\\ &T(2,m+2)\\ &\vdots\\ &T(n,m+n)\\ &G_1[m+1,\ldots,m+n\to m+n+1]\\ &G_2[m+1,\ldots,m+n\to m+n+2]\\ &\vdots\\ &G_k[m+1,\ldots,m+n\to m+n+k]\\ &F[m+n+1,\ldots,m+n+k\to 0] \end{split}
```



```
\begin{split} &T(\texttt{1},\texttt{m+1}) \\ &T(\texttt{2},\texttt{m+2}) \\ &\vdots \\ &T(\texttt{n},\texttt{m+n}) \\ &G_1[\texttt{m}+1,\ldots,\texttt{m}+\texttt{n}\to \texttt{m}+\texttt{n}+\texttt{1}] \\ &G_2[\texttt{m}+1,\ldots,\texttt{m}+\texttt{n}\to \texttt{m}+\texttt{n}+\texttt{2}] \\ &\vdots \\ &G_k[\texttt{m}+1,\ldots,\texttt{m}+\texttt{n}\to \texttt{m}+\texttt{n}+\texttt{k}] \\ &F[\texttt{m}+\texttt{n}+\texttt{1},\ldots,\texttt{m}+\texttt{n}+\texttt{k}\to \texttt{0}] \end{split}
```

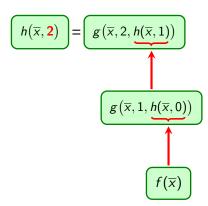
$$h(\overline{x},0) = f(\overline{x})$$

 $h(\overline{x},y+1) = g(\overline{x},y,h(\overline{x},y))$

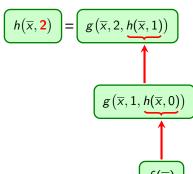
$$h(\overline{x},0) = f(\overline{x})$$

 $h(\overline{x},y+1) = g(\overline{x},y,h(\overline{x},y))$

$$h(\overline{x},0) = f(\overline{x})$$

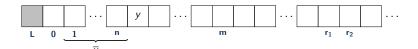
 $h(\overline{x},y+1) = g(\overline{x},y,h(\overline{x},y))$

Twierdzenie o operatorze rekursji

Niech $f: \mathbb{N}^n \to \mathbb{N}$ oraz $g: \mathbb{N}^{n+2} \to \mathbb{N}$ beda obliczalne. Wówczas funkcja $h: \mathbb{N}^{n+1} \to \mathbb{N}$ określona za pomocą operatora rekursji również jest obliczalna.

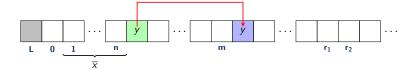
Uniwersytet Mikołaja Kopernika Marcin Piątkowski

$$T(1,m+2)$$
 \vdots
 $T(n,m+n+1)$
 $F[m+2,...,m+n+1 \rightarrow r_2]$
 $G[m+1,r_1,K)$
 $G[m+2,...,r_1,r_2 \rightarrow r_2]$
 $S(r_1)$
 $S(r_1)$
 $G[m+1,r_1,r_2 \rightarrow r_2]$
 $G[m+1,r_1,r_2 \rightarrow r_2]$

T(n+1,m+1)

G – program obliczający gF – program obliczający fm = $\max\{n+2, \rho(G), \rho(F)\}$

T(n+1,m+1)
T(1,m+2)

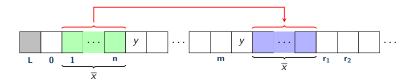
$$\vdots$$

T(n,m+n+1)
F[m+2,...,m+n+1 \rightarrow r₂]
L: I(m+1,r₁,K)
G[m+2,...,r₁,r₂ \rightarrow r₂]
S(r₁)
--- I(0,0,L)
--- K: T(r₂,0)

```
G – program obliczający g

F – program obliczający f

m = \max\{n+2, \rho(G), \rho(F)\}
```


T(1,m+2)

T(n,m+n+1)

F[m + 2,...,m + n + 1
$$\rightarrow$$
 r₂]

L: I(m + 1,r₁,K)

G[m + 2,...,r₁,r₂ \rightarrow r₂]

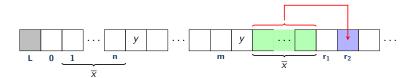
S(r₁)

--- I(0,0,L)

--- K: T(r₂,0)

T(n+1,m+1)

G – program obliczający gF – program obliczający fm = $\max\{n+2, \rho(G), \rho(F)\}$

$$T(n+1,m+1)$$

$$T(1,m+2)$$

$$\vdots$$

$$T(n,m+n+1)$$

$$F[m+2,\ldots,m+n+1\rightarrow r_2]$$

$$G[m+2,\ldots,r_1,r_2\rightarrow r_2]$$

$$S(r_1)$$

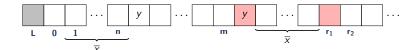
$$S(r_1)$$

$$G[m+2,\ldots,r_1,r_2\rightarrow r_2]$$

$$G - \text{program obliczający } g$$

$$F - \text{program obliczający } f$$

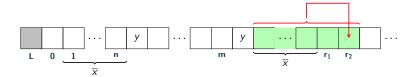
$$m = \max\{n+2,\rho(G),\rho(F)\}$$

$$T(1,m+2)$$
 \vdots
 $T(n,m+n+1)$
 $F[m+2,...,m+n+1 \rightarrow r_2]$
 $L: I(m+1,r_1,K)$
 $G[m+2,...,r_1,r_2 \rightarrow r_2]$
 $S(r_1)$
 $C[m+1,r_1,K]$
 $C[$

T(n+1,m+1)

G – program obliczający gF – program obliczający fm = $\max\{n+2, \rho(\mathtt{G}), \rho(\mathtt{F})\}$

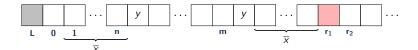
$$\begin{array}{c} \vdots \\ T(n,m+n+1) \\ F[m+2,\ldots,m+n+1 \to r_2] \\ \vdots \\ C[m+1,r_1,K) \\ G[m+2,\ldots,r_1,r_2 \to r_2] \\ S(r_1) \\ \vdots \\ S(r_1) \\ \vdots \\ S(r_2,0) \end{array}$$

T(n+1,m+1)T(1,m+2)

```
G – program obliczający g

F – program obliczający f

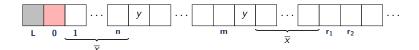
m = \max\{n+2, \rho(G), \rho(F)\}
```


$$T(1,m+2)$$
 \vdots
 $T(n,m+n+1)$
 $F[m+2,...,m+n+1 \rightarrow r_2]$
 $G[m+2,...,r_1,r_2 \rightarrow r_2]$
 $S(r_1)$
 $S(r_1)$
 $T(1,m+2)$
 $T(1,m+2)$

T(n+1,m+1)

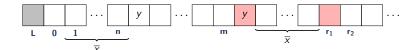
G – program obliczający gF – program obliczający fm = $\max\{n+2, \rho(G), \rho(F)\}$

$$T(1,m+2)$$
 \vdots
 $T(n,m+n+1)$
 $F[m+2,...,m+n+1 \rightarrow r_2]$
 $G[m+1,r_1,K)$
 $G[m+2,...,r_1,r_2 \rightarrow r_2]$
 $S(r_1)$
 $S(r_1)$
 $T(1,m+2)$
 $T(1,m+$

T(n+1,m+1)

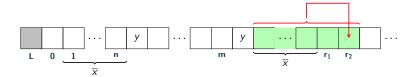
G – program obliczający gF – program obliczający fm = $\max\{n+2, \rho(G), \rho(F)\}$

$$T(1,m+2)$$
 \vdots
 $T(n,m+n+1)$
 $F[m+2,...,m+n+1 \rightarrow r_2]$
 $L: I(m+1,r_1,K)$
 $G[m+2,...,r_1,r_2 \rightarrow r_2]$
 $S(r_1)$
 $C[m+1,r_1,K]$
 $C[$

T(n+1,m+1)

G – program obliczający gF – program obliczający fm = $\max\{n+2, \rho(\mathtt{G}), \rho(\mathtt{F})\}$

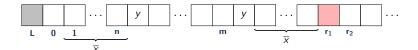
$$\begin{array}{c} \vdots \\ T(n,m+n+1) \\ F[m+2,\ldots,m+n+1 \to r_2] \\ \vdots \\ C[m+1,r_1,K) \\ G[m+2,\ldots,r_1,r_2 \to r_2] \\ S(r_1) \\ \vdots \\ S(r_1) \\ \vdots \\ S(r_2,0) \end{array}$$

T(n+1,m+1)T(1,m+2)

```
G – program obliczający g

F – program obliczający f

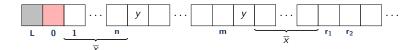
m = \max\{n+2, \rho(G), \rho(F)\}
```


$$T(1,m+2)$$
 \vdots
 $T(n,m+n+1)$
 $F[m+2,...,m+n+1 \rightarrow r_2]$
 $G[m+2,...,r_1,r_2 \rightarrow r_2]$
 $S(r_1)$
 $S(r_1)$
 $T(1,m+2)$
 $T(1,m+2)$

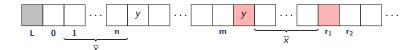
T(n+1,m+1)

G – program obliczający gF – program obliczający fm = $\max\{n+2, \rho(G), \rho(F)\}$

T(n+1,m+1)

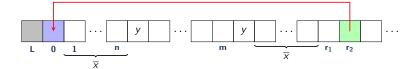
G – program obliczający gF – program obliczający fm = $\max\{n+2, \rho(G), \rho(F)\}$

$$T(1,m+2)$$
 \vdots
 $T(n,m+n+1)$
 $F[m+2,...,m+n+1 \rightarrow r_2]$
 $L: I(m+1,r_1,K)$
 $G[m+2,...,r_1,r_2 \rightarrow r_2]$
 $S(r_1)$
 $C[m+1,r_1,K]$
 $C[$

T(n+1,m+1)

G – program obliczający gF – program obliczający fm = $\max\{n+2, \rho(G), \rho(F)\}$

T(n+1,m+1)

G – program obliczający gF – program obliczający fm = $\max\{n+2, \rho(G), \rho(F)\}$

Minimalizacja

Minimalizacja $f(\overline{x}, y)$

$$g(\overline{x}) = \mu y \Big(f(\overline{x}, y) = 0 \Big)$$
 – najmniejsza wartość $y \in N$ taka, że

$$f(x,y) = (x+y) \% 7$$

$$g(3) = \mu y ((3+y)\%7 = 0) = 4$$

$$g(5) = \mu y ((5+y)\%7 = 0) = 2$$

$$f(x, y) = x + y$$

$$g(0) = \mu y ((0+y) = 0) = 0$$

$$g(3) = \mu y \Big((3+y) = 0 \Big) = \infty$$

Minimalizacja

Minimalizacja $f(\overline{x}, y)$

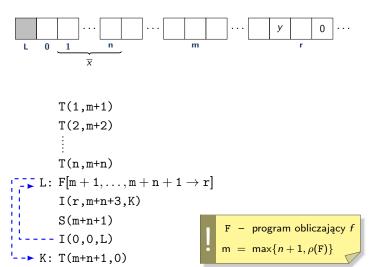
$$g(\overline{x}) = \mu y \Big(f(\overline{x}, y) = 0 \Big)$$
 – najmniejsza wartość $y \in N$ taka, że

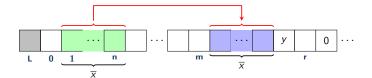
- $\forall_{z < y} \ f(\overline{x}, z) \neq 0$

Twierdzenie o operatorze minimalizacji

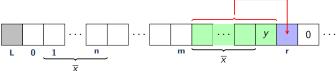
Niech $f: \mathbb{N}^{n+1} \to \mathbb{N}$ będzie obliczalna. Wówczas funkcja $g: \mathbb{N}^n \to \mathbb{N}$ określona jako $g(\overline{x}) = \mu y \Big(f(\overline{x}, y) = 0 \Big)$ również jest obliczalna.

Minimalizacja

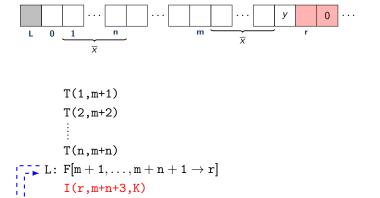


```
T(1,m+1)
       T(2,m+2)
       T(n,m+n)
  I(r,m+n+3,K)
       S(m+n+1)
                                    program obliczający f
  ---- I(0,0,L)
                                \mathsf{m} = \max\{n+1, \rho(\mathtt{F})\}\
-- K: T(m+n+1,0)
```



```
T(1,m+1)
          T(2,m+2)
          T(n,m+n)

ightharpoonup L: F[m+1,\ldots,m+n+1 \rightarrow r]
          I(r,m+n+3,K)
          S(m+n+1)
                                                    program obliczający f
   ---- I(0,0,L)
                                              \mathsf{m} \ = \ \mathsf{max}\{n+1, \rho(\mathtt{F})\}
-- K: T(m+n+1,0)
```


Marcin Piątkowski Uniwersytet Mikołaja Kopernika

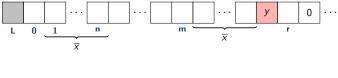
program obliczający f

 $\mathsf{m} \ = \ \mathsf{max}\{n+1, \rho(\mathtt{F})\}$

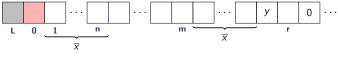
S(m+n+1)

---- I(0,0,L)

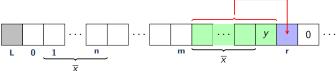
-- K: T(m+n+1,0)


```
T(1,m+1)
         T(2,m+2)
         T(n,m+n)
   L: F[m+1,...,m+n+1 \rightarrow r]
         I(r,m+n+3,K)
         S(m+n+1)
                                                program obliczający f
   ---- I(0,0,L)
                                          \mathsf{m} \ = \ \mathsf{max}\{n+1, \rho(\mathtt{F})\}
-- K: T(m+n+1,0)
```

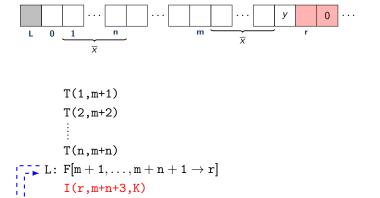


```
T(1,m+1)
         T(2,m+2)
         T(n,m+n)
   L: F[m+1,...,m+n+1 \rightarrow r]
         I(r,m+n+3,K)
         S(m+n+1)
                                                program obliczający f
   ---- I(0,0,L)
                                          \mathsf{m} \ = \ \mathsf{max}\{n+1, \rho(\mathtt{F})\}
-- K: T(m+n+1,0)
```



```
T(1,m+1)
          T(2,m+2)
          T(n,m+n)

ightharpoonup L: F[m+1,\ldots,m+n+1 \rightarrow r]
          I(r,m+n+3,K)
          S(m+n+1)
                                                    program obliczający f
   ---- I(0,0,L)
                                              \mathsf{m} \ = \ \mathsf{max}\{n+1, \rho(\mathtt{F})\}
-- K: T(m+n+1,0)
```


Marcin Piątkowski Uniwersytet Mikołaja Kopernika

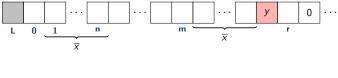
program obliczający f

 $\mathsf{m} \ = \ \mathsf{max}\{n+1, \rho(\mathtt{F})\}$

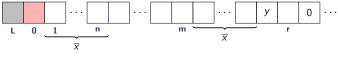
S(m+n+1)

---- I(0,0,L)

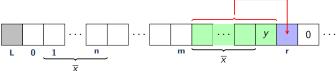
-- K: T(m+n+1,0)


```
T(1,m+1)
         T(2,m+2)
         T(n,m+n)
   L: F[m+1,...,m+n+1 \rightarrow r]
         I(r,m+n+3,K)
         S(m+n+1)
                                                program obliczający f
   ---- I(0,0,L)
                                          \mathsf{m} \ = \ \mathsf{max}\{n+1, \rho(\mathtt{F})\}
-- K: T(m+n+1,0)
```

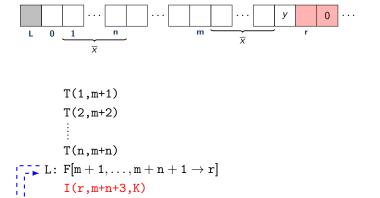


```
T(1,m+1)
         T(2,m+2)
         T(n,m+n)
   L: F[m+1,...,m+n+1 \rightarrow r]
         I(r,m+n+3,K)
         S(m+n+1)
                                                program obliczający f
   ---- I(0,0,L)
                                          \mathsf{m} \ = \ \mathsf{max}\{n+1, \rho(\mathtt{F})\}
-- K: T(m+n+1,0)
```



```
T(1,m+1)
          T(2,m+2)
          T(n,m+n)

ightharpoonup L: F[m+1,\ldots,m+n+1 \rightarrow r]
          I(r,m+n+3,K)
          S(m+n+1)
                                                    program obliczający f
   ---- I(0,0,L)
                                              \mathsf{m} \ = \ \mathsf{max}\{n+1, \rho(\mathtt{F})\}
-- K: T(m+n+1,0)
```


Marcin Piątkowski Uniwersytet Mikołaja Kopernika

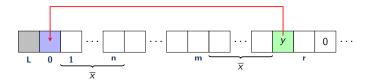
program obliczający f

 $\mathsf{m} \ = \ \mathsf{max}\{n+1, \rho(\mathtt{F})\}$

S(m+n+1)

---- I(0,0,L)

-- K: T(m+n+1,0)


```
T(1,m+1)
         T(2,m+2)
         T(n,m+n)
   L: F[m+1,...,m+n+1 \rightarrow r]
         I(r,m+n+3,K)
         S(m+n+1)
                                               program obliczający f
   ---- I(0,0,L)
                                          \mathsf{m} \ = \ \mathsf{max}\{n+1,\rho(\mathtt{F})\}
-- K: T(m+n+1,0)
```

Operator minimalizacji zastosowany do funkcji totalnej nie musi dać w wyniku funkcji totalnej.

$$f(x,y) = (x + y) \% 7$$

$$g(3) = \mu y ((3 + y) \% 7 = 0) = 4$$

$$g(5) = \mu y ((5 + y) \% 7 = 0) = 2$$

$$f(\mathbf{x}, \mathbf{y}) = \mathbf{x} + \mathbf{y}$$

$$g(0) = \mu y ((0+y) = 0) = 0$$

$$g(3) = \mu y ((3+y) = 0) = \infty$$

